

Література

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://socio-lab.osvita.com.ua>.
2. Томин В.Т. Использование средств массовой информации в борьбе с преступностью / В.Т. Томин. – Горький, 1976. – 27 с.
3. Рябыкин Ф.К. Организация применения средств массовой информации в профилактике правонарушений / Ф.К. Рябыкин. – М., 1980. – 24 с.
4. Ярош Г.М. Печать как средство правового воспитания в целях предупреждения правонарушений: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Г.М. Ярош. – М., 1976. – 29 с.

Анотація

Романцова С.В. Напрями профілактики сексуального насильства щодо неповнолітніх ЗМІ. – Стаття.

Автором з'ясована доцільність використання потенційних можливостей ЗМІ при проведенні профілактики сексуального насильства щодо неповнолітніх та запропоновано ряд напрямів для її здійснення.

Summary

Romancova S.V. Directions of prophylaxis of sexual violence in relation to minor MASS-MEDIA. – Article.

The author clears up the expediency of the use of mass media potential possibilities during sexual violence prevention of minors and suggests the ways of its realization.

УДК 343.985:343.575

С.В. Албул

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Професіоналізація та консолідація злочинців у всіх сферах злочинної діяльності, формування та розвиток інфраструктури організованої злочинності, які спостерігаються сьогодні, створюють реальні загрози національній безпеці. Світова практика свідчить про втручання організованої злочинності в різні сфери життєдіяльності суспільства. Вона розвивається на підставі розширення й ускладнення кримінальної діяльності злочинних угруповань. Дестабілізуючий вплив організованої злочинності позначається на економіці (стилі ринкових відносин, формах і методах їх регулювання), а також на політичних і суспільних процесах, що відбуваються в країні. Організована злочинність перетворилася на одну з важливих ланок причинного комплексу злочинності в цілому, тому що визначає процеси самодетермінації злочинності. Все це повною мірою належить й до наркозлочинності.

Означене вимагає від правоохоронних органів перебудови всієї системи діяльності та, насамперед, оперативно-розшукової. Сучасна оперативно-

розшукова діяльність спрямована на розвиток нових форм і методів як протидії злочинності загалом, так і отримання оперативно-розшукової інформації, щоб знайти їм місце в категоріальному апараті теорії та практики оперативно-розшукової діяльності, надати їм певних характеристик, з'ясувати їх правову природу. Розвиток теорії оперативно-розшукової діяльності, поширення та поглиблення знань у галузі боротьби із злочинністю з використанням оперативно-розшукових сил, засобів та методів приводить до виникнення різноманітних термінів, понять, категорій. До їх числа належать порівняно недавно запроваджений до наукового обігу термін «оперативно-розшукова характеристика злочинів», під якою розуміють сукупність ряду інформаційних ознак, упорядкованих та взаємозв'язаних поміж собою, почерпнутих з різних інформаційних джерел, що входять насамперед до криміналістичної, кримінологічної, психологічної, соціологічної, економічної та інших характеристик злочинів [2, с. 73; 4, с. 62]. Призначення такої характеристики полягає у визначенні обставин, знання яких сприяє вирішенню завдань оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ. При цьому важливо враховувати, що оперативно-розшукова характеристика, включаючи в себе відомості про різні галузі знань, наприклад кримінального права, кримінології, криміналістики, не є механічною сумою відповідних характеристик, а утворює якісно новий опис злочинів, а також пов'язаних з ними явищ (криміногенна, кримінальне середовище, передзлочинна поведінка і т.д.).

Оперативно-розшукова характеристика незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на наш погляд, становить окремий науково обґрунтований опис названих злочинів, контингент осіб, причетних до їх вчинення, взаємопов'язаних з ним явищ, здійснюваний чи то з метою теоретичного опрацювання, чи застосування на практиці рекомендацій щодо організації оперативно-розшукової діяльності ОВС щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Суттєве значення при описі цих злочинів з позицій оперативно-розшукової діяльності, на наш погляд, мають відомості, що характеризують: ознаки кримінально-правової кваліфікації названих злочинів; стан, структуру, динаміку, а також обставини їх вчинення; контингент осіб, що скоюють такі злочини, та причетні до них особи (виробники, перевізники, збувальники, оптові покупці тощо); стан роботи оперативних підрозділів БНОН та інших служб ОВС із запобігання та розкриття незаконного наркобізнесу; інші обставини, що мають значення для ефективного використання у боротьбі з ними оперативно-розшукових сил, засобів та методів.

Аналіз статистичних даних свідчить про широку поширеність, високу питому вагу розглядуваних злочинів у структурі злочинності, стійкі тенденції збільшення їх чисельності. Більшість злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вчинюються організованими злочинними угрупованнями (67%). Увага органів внутрішніх справ повинна бути зосереджена на організованих злочинних формуваннях з високим ступенем організації, які займаються наркобізнесом, як правило, у великих та

особливо великих розмірах. Вони монополізують збут наркотиків, диктують ціни на «чорному» ринку, витискають з ринку осіб-одинаків, що займаються збутом, та організовані злочинні групи з низьким ступенем організації [1, с. 23].

Варто розглядати організовані злочинні структури у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів як специфічну систему, тобто за ознаками її стійкості:

- визначення способу скоєння злочину (об'єкта і предмета злочинного посягання, місця і часу скоєння, способів збуту наркотиків і приховування злочинів), це завдання вирішує, як правило, лідер злочинного угруповання;

- організованість злочинного угруповання (визначення необхідної кількості виконавців і їх підбір, досягнення домовленості між учасниками злочинного формування і ролей кожного на тій або іншій стадії підготовки, скоєння і приховування злочину), створення спеціальних грошових (валютних) фондів злочинної структури, їх збереження і визначення порядку використання (придбання транспортних засобів, приміщень, закупки наркосировини, прекурсорів, матеріальна допомога членам злочинного угруповання, підкуп посадових осіб тощо);

- доведення злочинного задуму до виконавців, їх інструктування, визначення частки у розподіленні грошових коштів, здобутих злочинним шляхом, установлення контактів з іншими злочинними структурами тощо;

- збір інформації щодо об'єкта і предмета скоєння злочину (розкрадання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів тощо), вивчення кон'юнктури чорного ринку, вибір об'єкта, збір інформації про систему охорони і забезпечення безпеки, пошук осіб, які б могли сприяти скоєнню злочину, пошук технічних засобів скоєння злочинів;

- визначення способів протидії правоохоронним органам (дезінформація, підкуп, залякування, фізичний вплив на свідків, використання корумпованих зв'язків органів влади, засобів масової інформації, забезпечення технічного переважання кримінального угруповання над правоохоронними органами, конспірація злочинної діяльності, злочинна розвідка і контррозвідка).

Згуртованість злочинного угруповання забезпечується шляхом об'єднання у нерозривне ціле членів організованої структури. Це не тільки чіткий розподіл ролей між учасниками формування, але і встановлення довірчих відносин, суворої дисципліни, контролю з боку організаторів за здійсненням злочинів, їх матеріальна підтримка, взаємодопомога і встановлення атмосфери неминучості покарання за невиконання прийнятих організатором рішень. Об'єднання організованих груп – це дві або декілька груп, об'єднаних для скоєння злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Таке об'єднання передбачає виділення загального організатора, узгодження визначення способу спільного скоєння злочину, розподіл ролей між окремими організованими групами, а також дотримання інших умов, що забезпечують стійкість і згуртованість злочинного об'єднання.

Організовані злочинні структури поділяються на територіальні, формування, пов'язані з державами ближнього і дальнього зарубіжжя, і етнічні. Територіальні

– організовані злочинні формування (спільноти, організації), діючі у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які мають стійкий вплив на організацію незаконного придбання, виготовлення, розподілу наркотиків на певній території. Формування, пов'язані з державами ближнього і дальнього зарубіжжя, – організовані злочинні групи (спільноти, організації), інтереси яких знаходяться за кордоном, постачання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів ними здійснюються по заздалегідь налагоджених каналах переміщення наркотиків у тісному взаємозв'язку з аналогічними формуваннями за кордоном. У свою чергу, етнічні злочинні формування – це організовані злочинні групи (спільноти, організації), лідери яких і їх близьке оточення однієї національності або народності. Їхні кримінальні інтереси зосереджені, як правило, на достатньо обмеженій території, це не стосується міжнародних етнічних злочинних угруповань, які займаються незаконним наркобізнесом на території України і піддержують тісний зв'язок з аналогічними злочинними угрупованнями за межами нашої держави.

Практика свідчить, що у сфері наркобізнесу існує багато злочинних груп різного ступеня організованості. Умовно їх можна поділити на три групи: високого ступеня організації; середнього ступеня організації; низького ступеня організації. Знання структури організованих злочинних груп, ступеня їх організованості, місця, яке вони займають в єдиному ланцюзі наркобізнесу, особливостей визначення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, сильнодіючих, отруйних речовин буде, за нашим переконанням, сприяти ефективності діяльності у протидії скоєння цих видів злочину.

На підставі аналізу сучасного стану наркоситуації в Україні і тенденцій, які визначилися на протязі останніх років, можливо виказати деякі прогнози відносно її подальшого розвитку:

- буде мати місце посилення використання транснаціональними наркосиндикатами «шовкового шляху» контрабанди героїну із Таджикистану, Пакистану, Ірану і Афганістану через територію Росії в Україну. Цей маршрут буде залишатися основним каналом постачання вказаних наркотиків у нашу країну; прогнозується зниження ціни на героїн на внутрішньому ринку України;

- можлива активізація використання «північної гілки», «Балканського маршруту» із залученням громадян України та громадян інших держав СНД;

- підвищиться активність на українському наркоринку «традиційних» злочинних угруповань, до складу яких входять громадяни України та інших держав СНД;

- будуть продовжуватися спроби наркоділків країн Західної і Центральної Європи (Нідерланди, Польща, Румунія, Угорщина, Німеччина) спільно із злочинними елементами в Україні активізувати формування каналів контрабандного ввезення у нашу країну синтетичних, психотропних речовин (ЛСД, «екстази» та інших) для їх розповсюдження на чорному ринку України та інших держав СНД;

- поширення корупції в органах влади та управління залишає загрозу залучення наркоділками до незаконної діяльності чиновників державних установ

України, у тому числі правоохоронних органів, що створює загрозу формування «української наркоманії» [3, с. 78-79].

Не викликає заперечень думка, що сучасний етап розвитку Української держави знаменується глибокими політичними, соціальними, економічними, демографічними, правовими й іншими змінами. Активні трансформаційні процеси відбуваються і в «тілі» вітчизняної злочинності. Особливими прикметами сучасної української злочинності стають: організованість, поінформованість, озброєність, технічна оснащеність, наявність власної розвідки і контррозвідки, ретельна підготовка до злочинів, цілеспрямоване знищення доказової інформації, у тому числі і фізичне усунення очевидців кримінальної діяльності. Усе це робить злочинність важкодоступною для традиційних засобів пізнання, нерозрахованих на активну інформаційну протидію криміналу. У зв'язку з цим стає дедалі більш очевидним, що без використання сучасних методів оперативно-розшукової діяльності сьогодні не під силу протистояти напору злочинності. Аналіз діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ щодо протидії злочинності свідчить, що виконання цих завдань неможливе без використання всього комплексу сил, засобів, методів і заходів оперативно-розшукової діяльності. Саме тому сьогодні нагально необхідні науково виверені підходи до вирішення завдань, які стоять перед правоохоронними органами, та подальші ґрунтовні дослідження, які б сприяли забезпеченню своєчасного виявлення, припинення, розкриття та розслідування конкретних злочинів, протидії злочинності в цілому.

Література

1. Албул С.В., Некрасов В.А., Подобний О.О., Пеньков С.В. Оперативна закупівля та контрольоване постачання: організація і тактика проведення: навч. посіб. – К.: МВС України, 2010. – 187 с.
2. Гребельский Д.В. О состоянии «криминалистических» оперативно-розыскных характеристик // Криминалистическая характеристика преступлений: сб. науч. тр. – М.: Академия МВД СССР, 1984. – 340 с.
3. Кіцул А.П. Правові засади та організаційно-управлінський порядок проведення оперативної закупки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Одеса, 2003. – 185 с.
4. Тарсуков К.М., Шиенок В.П. Анализ теоретического подхода к выработке понятия «оперативно-тактическая характеристика» в теории ОРД ОВД // Актуальные вопросы получения, оценки и использования информации в ОРД ОВД: межвуз. сб. науч. тр. – К., 1986. – 165 с.

Анотація

Албул С.В. Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та її значення у протидії злочинності. – Стаття.

Стаття присвячена розгляду складових оперативно-розшукової характеристики злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. На підставі аналізу відомостей щодо поширеності вказаних злочинів, даних про осіб, що їх вчинюють, статистичних даних автор виказує власне ставлення щодо окремих питань організації протидії злочинності.

Ключові слова: оперативно-розшукова характеристика злочинів, обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протидія злочинності.

Summary

Albul S.V. Operatively and search description of crimes concerns with illegal appeal of narcotic facilities, psychotropic substances and precursors and its value in counteraction to criminality. – Article.

This paper is devoted to consideration of operational and investigative components characteristic of crimes related to illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors. Based on analysis of data on prevalence of these crimes, data on individuals, statistics author expresses own attitude on some issues of crime.

Key words: Operatively and search description of crimes, trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, fighting with crime.

УДК 343.919:316.347

В.П. Севостьянов, В.В. Севостьянов

**ОПЕРАТИВНОЕ ИЗУЧЕНИЕ ЭТНИЧЕСКИХ
ПРЕСТУПНЫХ ГРУППИРОВОК**

В период возникновения, развития и утверждения принципа пролетарского, социалистического интернационализма, который доминировал во всех сферах политики, права, идеологии и культуры в странах бывшего Советского Союза и который в условиях самой жестокой и кровопролитной мировой войны (1939–1945 гг.) восторжествовал над идеей «расового превосходства арийской нации», проблеме анализа этнической, национальной или транснациональной, международной преступности уделялось недостаточно внимания, так как любой акцент на этническую природу или характеристику преступности приобретал политическую окраску и вступал в противоречие с принципом интернационализма.

Разным теоретико-методологическим, социально-экономическим, криминологическим и этнопсихологическим аспектам проблемы о месте, формах и направлениях преступной деятельности группировок, имеющих этническую организационную основу уделяли внимание украинские ученые и практики: А.М. Бандурка, Л.В. Багрий-Шахматов, В.С. Батиргиреева, М.Г. Вербенский, В.В. Голина, В.Н. Дремин, А.Н. Джужа, Е.А. Железов, А.П. Закалюк, Е.А. Жилин, Я.Ю. Кондратьев, И.П. Козаченко, А.Н. Литвинов, В.И. Шакун, А.Н. Ярмыш, А.П. Снитерев, С.О. Сафронов и другие.

Разделяя мнение С.О. Сафронова о том, что оперативно-розыскная деятельность, как комплексная наука, нуждается в дальнейшей разработке собственной методологической универсальной системы, а также учитывая современное состояние миграционных процессов в Украине, авторы статьи предлагают собственную методику оперативного изучения этнических преступных группировок, действующих на территории Украины [1].

В настоящее время вопросы правового регулирования в сфере миграции отражены в Конституции Украины, Законах Украины «Об иммиграции»,